

Zamecznik, Juliusz

Obchody rocznicy Konfederacji Generalnej Warszawskiej 1573 roku w Zamku Królewskim

Kronika Zamkowa 1-2/47-48, 167-169

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Juliusz Zamecznik

OBCHODY ROCZNICY KONFEDERACJI GENERALNEJ WARSZAWSKIEJ 1573 ROKU W ZAMKU KRÓLEWSKIM

Z okazji rocznicy Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 r. na Zamku Królewskim w Warszawie miały miejsce dwa wydarzenia. W dniach 12-13 maja 2003 r. odbyła się dwudniowa konferencja naukowa upamiętniająca 430-lecie uchwalenia Konfederacji. Organizatorem było Collegium Civitas, przy współudziale Zamku Królewskiego. Program konferencji przygotowali prof. Lech Szczucki i prof. Jadwiga Koralewicz we współpracy z Bożeną Wiórkiewicz i Juliuszem Zamecznikiem. Złożyły się na nią trzy sesje. Podczas pierwszej, zatytułowanej *Konfederacja Warszawska*, której przewod-

niczył prof. dr hab. Zbigniew Ogonowski, do wydarzenia, jego istotę i reperkusje przedstawili w wykładach wybitni znawcy tematu: prof. dr hab. Lech Szczucki (PAN), *U genezy nowożytnej koncepcji tolerancji religijnej - debaty szesnastowieczne-*, prof. dr hab. Janusz Maciuszko (ChAT), *Konfederacja Warszawska - geneza, uchwalenie, wpływ na prawodawstwo-*, prof. dr hab. Stanisław Salmonowicz (PAN), *Tolerancyjne akty prawne w Europie XVI wieku-*, prof. dr hab. Urszula Augustyniak (UW), *Walka o egzekucję Konfederacji Warszawskiej u schyłku panowania Zygmunta III-*, prof. dr hab. Janusz

Tazbir (PAN), *Konfederacja Warszawska w oczach potomnych*.

Dwie kolejne sesje miały charakter dyskusji panelowej. W dyskusji *Konfederacja Warszawska po latach*, moderowanej przez prof. dr. hab. Wojciecha Roszkowskiego, udział wzięli przedstawiciele różnych wyznań. O społeczności żydowskiej mówiła dr Natalia Aleksium (UJ), muzułmańskiej - imam Selim Chazbijewicz (przewodniczący Związku Tatarów Polskich), katolickiej - dr Jarosław Gowin (redaktor naczelny miesięcznika „Znak”), ewangelicko-augsburskiej - ks. dr Włodzimierz Nast (ChAT), prawosławnej - ks. dr Doroteusz Sawicki (ChAT) i ewangelicko-reformowanej - ks. biskup Zdzisław Tranda. W dyskusji *Wolność jednostki nowożytnej i współczesnej Europy* wystąpili: prof. dr hab. Tadeusz Gadacz (Collegium Civitas), ks. prof. dr hab. Piotr Mazurkiewicz (UKSW), dr Magdalena Środa (UW) i prof. dr hab. Edmund Wnuk-Lipiński (Collegium Civitas), który był też moderatorem panelu.

Znakomite wystąpienia uczestników konferencji czekają na publikację. Ich autorzy złożyli podpisy pod apelem wyrażającym przekonanie, że Konfederacja Generalna Warszawska stanowi istotny krok w ewolucji idei praw człowieka oraz zasad niestosowania przemocy w sporach ideologicznych i zasługuje na poczesne miejsce w promocji kultury narodowej. Poparli starania o umieszczenie jej na liście UNESCO Pamięć Świata oraz zamysł upamiętnienia tablicą spiżową na fasadzie Zamku Królewskiego, jak też działaniami upowszechniającymi. Konferencji towarzyszyła ekspozycja aktu Konfederacji w Dawnej Izbie Poselskiej, będącej pozostałością Sal Radnych, w których go formułowano.

Z kolei 22 stycznia 2004 r. w Sali Wielkiej Zamku odbyła się uroczysta sesja *Tradycje demokracji i tolerancji w życiu publicznym w Polsce*, zorganizowana przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych z okazji wpisu aktu Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 28 stycznia 1573 r. do rejestru dziedzictwa dokumentacyjnego

ludzkości UNESCO Pamięć Świata. Obrady przebiegały pod patronatem prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego. Otworzyli je marszałek sejmu Marek Borowski i Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych Daria Nałęcz. Uczestnikami sesji byli wybitni przedstawiciele życia politycznego, społecznego i kulturalnego. W jej programie znalazły się referaty: prof. dr. hab. Janusza Tazbira na temat tolerancji religijnej, prof. dr. hab. Jerzego Ciemnińskiego o tradycjach demokratycznych w polskim konstytucjonalizmie oraz dr. Huberta Wajsa, prezentujący najważniejsze akty prawne ze zbiorów Archiwum Głównego Akt Dawnych. W Sali Rycerskiej eksponowano dokumenty narodowe: akt Unii Lubelskiej, akt Konfederacji Generalnej Warszawskiej i Pacta Conventa.

Konferencji towarzyszyła polsko-angielska publikacja Kancelarii Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych *Akt Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 roku na liście UNESCO Pamięć Świata*, zawierająca m.in. tekst aktu oraz artykuł prof. Janusza Tazbira *Konfederacja warszawska (1573) jako „wielka karta” polskiej tolerancji*.

Nie mająca dotąd pomnika, Konfederacja Generalna Warszawska znalazła się w rejestrze UNESCO Pamięć Świata. Trudno o pomnik bardziej nośny. Dzięki temu obchody rocznicy osiągnęły międzynarodowy wymiar. Na liście Pamięć Świata znajduje się dziś 5 polskich pozycji: autograf dzieła Mikołaja Kopernika *O obrotach sfer niebieskich*, utwory Fryderyka Chopina, archiwum getta warszawskiego (zwane Archiwum Ringelbluma), Akt Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 r. i 21 Postulatów uchwalonych w Gdańsku w sierpniu 1980 r. Dwie ostatnie: „[...] mają szczególne znaczenie dla polskiej tożsamości narodowej, ale także dla wartości demokratycznych społeczeństwa światowego, dla naszej przeszłości, ale również dla przyszłości Europy i świata [...]” (*Akt Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 roku na liście*

2. Zwiedzanie ekspozycji podczas sesji *Tradycje demokracji i tolerancji w życiu publicznym w Polsce*, 22 stycznia 2004. Fot. A. Ring & B. Tropiło

UNESCO Pamięć Świata, Kancelaria Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Warszawa 2004).

Jak doszło do obchodów w warszawskim Zamku? Zamek Królewski jest nośnikiem uniwersalnych przesłań, istotnych dla kształtowania kultury obywatelskiej. Te przesłania to m.in. etos Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 r. oraz etos tradycji unijnej z jej aspektem równoprawności obu podmiotów Wspólnoty - Korony i Litwy - której symbolem był Zamek, jako siedziba władz Unii, i Warszawa, faktyczna jej stolica (przy zachowaniu stolic narodowych w Krakowie i Wilnie), wreszcie etos Konstytucji 3 maja 1791 r.

Obywatelska inicjatywa upamiętnienia w murach Zamku 430. rocznicy uchwalenia

nia Konfederacji Generalnej Warszawskiej zrodziła się w czerwcu 2001 r. Byłem autorem projektu wstępnego obchodów. Pomysł uzyskał poparcie prezesa polskiej sekcji Fundacji Helsińskiej, p. Marka Nowickiego, rozumiejącego potrzebę stworzenia miejsca pamięci o wartościach wyrażanych przez Konfederację. Ideę organizacji obchodów w Zamku podjęło Collegium Civitas.

W październiku 2002 r. prasę obiegła wiadomość o niezależnej inicjatywie Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, zgłaszającej akt Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 r. na listę UNESCO Pamięć Świata. Akt został wpisany na listę 18 października 2003 r.